

May 1, 2025

JOURNAL OF
INTERNATIONAL SCIENCE
NETWORKS

SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

www.bestjournalup.com

Conference directions:

1. Scientific technologies
2. Economy
3. Biotechnology
4. Mathematical analysis
5. Technical sciences
6. Pedagogy
7. Psychology
8. Philosophy
9. History
10. Informatics

INDEXING

zenodo

OpenAIRE | EXPLORE

UDC: 001.891

International scientific and practical conference. International scientific and Applied Research. 10.05.2025.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

MOLIYAVIY SAVODXONLIK VA AHOLINING IQTISODIY QARORLAR QABUL QILISHDAGI XATTI-HARAKATLARI

¹ G'afforova Visola
² Karshiboyev Shuhrat

¹ Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali talabasi

² Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali
o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada moliyaviy savodxonlik darajasining aholining iqtisodiy qarorlar qabul qilishiga ta'siri o'rganiladi. Tadqiqot doirasida turli yosh guruhlari va daromad qatlamlaridagi odamlarning moliyaviy bilimlari tahlil qilinib, chet el tajribasi bilan taqqoslashlar keltiriladi. SWOT tahlil orqali O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni oshirish imkoniyatlari va cheklovlar aniqlanadi.

Kalit so'zlar: Moliyaviy savodxonlik, iqtisodiy qarorlar, xatti-harakat modeli, iqtisodiy xulq, chet el tajribasi, SWOT tahlil.

Kirish

Aholi moliyaviy savodxonligi iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy rivojlanishning muhim omillaridan biridir. Moliyaviy savodxonlik shaxsiy moliyani boshqarish, byudjet tuzish, tejash, investitsiya qilish va moliyaviy risklarni boshqarishni o'z ichiga oladi. Ushbu ko'nikmalar aholining moliyaviy qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshirib, qashshoqlikni kamaytirish, ijtimoiy tenglikni mustahkamlash va umuman farovonlikni oshirishga yordam beradi.

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda aholining moliyaviy savodxonligi yuqori bo'lishi shaxsiy va milliy darajada to'g'ri iqtisodiy qarorlar qabul qilishni ta'minlaydi. Xususiylar, qarz olish va tejash kabi qarorlar moliyaviy bilimlar darajasiga bevosita bog'liqdir. Rivojlangan mamlakatlarda bu masalaga alohida e'tibor qaratilmoqda, O'zbekistonda esa ushbu soha yangi shakllanayotgan yo'nalishlardan biridir.

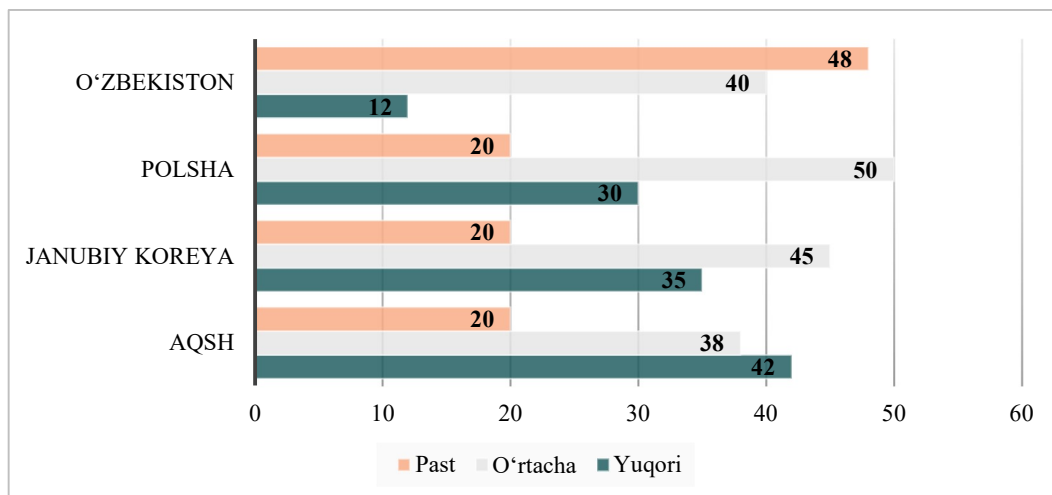
Mavzuga oid adabiyotlar sharhi:

Lusardi va Mitchell (2014) moliyaviy savodxonlikni iqtisodiy xavfsizlikka olib boruvchi asosiy vosita sifatida ta'riflaydi. OECD (2020) hisobotida esa moliyaviy bilimlar yetishmasligi global muammo sifatida e'tirof etilgan. O'zbekiston bo'yicha tahlillarda (Karimov, 2022) aholining moliyaviy savodxonligi pastligi ularning kredit olish, tejash va investitsiya kiritishdagi xatolariga sabab bo'layotgani ko'rsatib o'tilgan.

Tadqiqot metodologiyasi:

Tadqiqotda aralash metod (miqdoriy va sifatli) ishlatildi. So'rovnoma 600 nafar respondent (18–60 yosh oralig'ida) o'rtasida o'tkazildi. Shuningdek, xorijiy mamlakatlar (AQSh, Janubiy Koreya, Polsha)dagi tajribalar bilan solishtirma tahlil olib borildi. Statistik ma'lumotlar SPSS dasturi orqali tahlil qilindi.

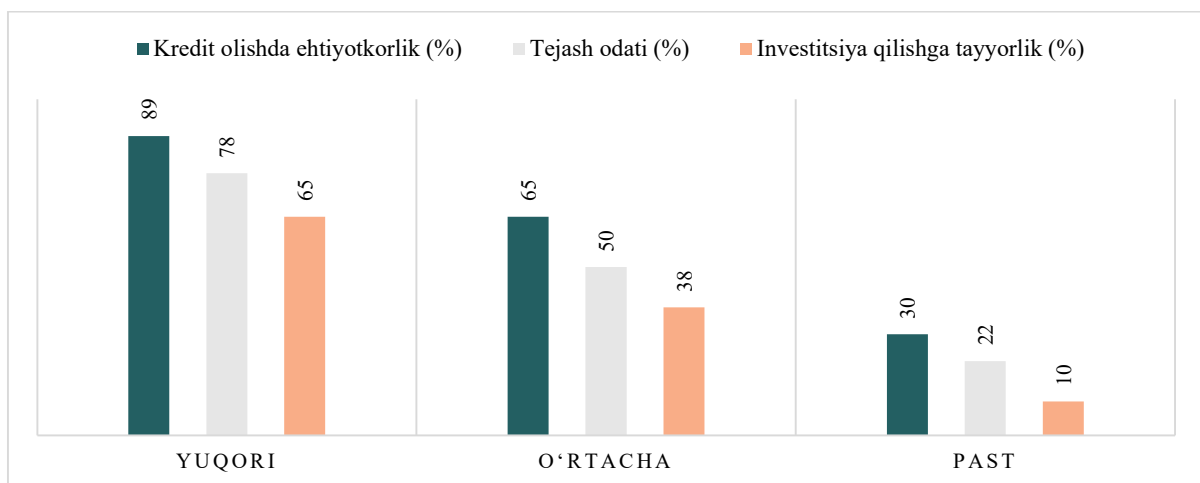
Tahlil va natijalar:

1-diagramma. Aholining moliyaviy savodxonlik darajasi bo'yicha taqsimoti (%)

Sharh: O'zbekistonda aholining moliyaviy savodxonlik darajasi boshqa davlatlarga qaraganda ancha past. Bu, moliyaviy ta'lim tizimining yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganini ko'rsatadi.

Ushbu 1-diagramma turli mamlakatlardagi aholi moliyaviy savodxonlik darajasining solishtirma ko'rinishini ifodalaydi. AQSh, Janubiy Koreya va Polshada aholining katta qismi o'rtacha yoki yuqori darajadagi moliyaviy bilimlarga ega. Jumladan, AQShda 42% aholi yuqori savodxonlik darajasiga ega bo'lsa, O'zbekistonda bu ko'rsatkich atigi 12% ni tashkil etadi. O'zbekistonda aholining deyarli yarmi — 48% — moliyaviy jihatdan savodsiz hisoblanadi. Bu esa moliyaviy qarorlar sifatiga va iqtisodiy barqarorlikka bevosita salbiy ta'sir ko'rsatadi. Solishtirma natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda moliyaviy ta'limni tizimlashtirish muhim va dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

2-diagramma. Moliyaviy savodxonlik darajasining iqtisodiy qarorlarga ta'siri (so'rovnoma natijalari)

Sharh: Moliyaviy bilimlar darajasi oshgani sari ehtiyotkorlik, tejash va investitsiya qilishga bo'lgan tayyorlik yuqorilaydi. Bu qarorlar samaradorligining bilimlarga bog'liqligini ko'rsatadi.

2-diagrammadan ko'rinib turibdiki, moliyaviy savodxonlik darajasi oshgani sari insonlarning iqtisodiy xatti-harakatlari ancha oqilona bo'ladi. Yuqori moliyaviy bilimga ega bo'lganlar 89% hollarda kredit olishda ehtiyotkorlik bilan harakat qilishadi, 78% hollarda muntazam tejash odatiga ega, 65% esa investitsiya qilishga tayyor. Aksincha, past savodxonlikka ega guruhda bu ko'rsatkichlar ancha past: tejash odati atigi 22%, investitsiya qilishga tayyorlik esa 10% ni tashkil etadi. Bu esa moliyaviy savodsizlik noto'g'ri va tavakkalchilikka asoslangan qarorlar bilan bog'liq ekanini isbotlaydi.

1-jadval. Moliyaviy savodxonlik bo'yicha davlat dasturlari taqqoslanishi

Mamlakat	Moliyaviy ta'lim dasturi mavjudligi	Maktab dasturiga kiritilganmi	Milliy strategiya mavjudmi
AQSh	Ha	Ha	Ha
Janubiy Koreya	Ha	Ha	Ha
Polsha	Ha	Cheklangan	Ha
O'zbekiston	Yo'q	Yo'q	Rivojlanmoqda

Sharh: O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha hali to'laqonli milliy strategiya va ta'lim tizimi mavjud emas. Bu esa uzoq muddatda iqtisodiy qarorlar sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu jadvalda AQSh, Janubiy Koreya, Polsha va O'zbekistonning moliyaviy savodxonlik bo'yicha davlat siyosati solishtiriladi. Rivojlangan mamlakatlar bu borada tizimli yondashuvga ega: moliyaviy ta'lim maktab dasturlariga kiritilgan, milliy strategiyalar qabul qilingan va doimiy o'quv dasturlari mavjud. O'zbekistonda esa bu yo'nalishda hali to'laqonli davlat siyosati shakllanmagan — ta'lim tizimida bu fan yo'q, rasmiy strategiya hali to'liq kuchga kirmagan. Bu tafovutlar O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni oshirish uchun institutsional va normativ islohotlar zarurligini ko'rsatadi.

SWOT tahlil:

Kuchli tomonlar	Zaif tomonlar
- Aholining moliyaviy bilimga qiziqishi ortib bormoqda	- Moliyaviy savodxonlik darajasi past
- Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish	- Ta'lim tizimida moliyaviy darslar yo'qligi
Imkoniyatlar	Tahdidlar
- Xalqaro moliyaviy ta'lim dasturlaridan foydalanish	- Noto'g'ri qarorlar tufayli iqtisodiy tavakkalchilik ortishi
- Bank va MFOLar tomonidan o'quv loyihalari	- Raqamli firibgarlik va yolg'on investitsiyalar

Sharh: SWOT tahlil O'zbekistonda moliyaviy savodxonlik bo'yicha katta salohiyat mavjudligini ko'rsatadi. Biroq, tizimli yondashuv va institutsional qo'llab-quvvatlash yetarli emas.

Xulosa va takliflar:

Moliyaviy savodxonlik aholining iqtisodiy qarorlar qabul qilishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'zbekistonda bu borada sezilarli kamchiliklar mavjud bo'lib, aholining katta qismi moliyaviy bilimlardan yiroq. Buni bartaraf etish uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Milliy moliyaviy savodxonlik strategiyasini ishlab chiqish va amalga oshirish.
2. Maktab va oliy ta'lim tizimlariga moliyaviy ta'limni bosqichma-bosqich kiritish.
3. Banklar, moliyaviy institutlar va MFOLar tomonidan aholiga moliyaviy ta'lim bo'yicha bepul o'quv kurslarini taklif qilish.
4. OAV va raqamli platformalarda interaktiv moliyaviy savodxonlik materiallarini keng joriy qilish.
5. Xalqaro tajribalarni (masalan, OECD, World Bank dasturlarini) o'rganib, moslashtirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Lusardi, A. & Mitchell, O. S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5–44.
2. OECD (2020). OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy.
3. Karimov, I. (2022). O'zbekistonda moliyaviy savodxonlik darajasining baholanishi. *Iqtisodiyot va Innovatsiya*, 6(2), 45–58.
4. World Bank (2021). *Enhancing Financial Capability and Inclusion*.
5. Kim, J. (2019). Financial Literacy in Asia: Policy Responses and Future Directions. *Asian Development Review*, 36(1), 112–135.